

"Spindeln yvs då den fångat en fluga. Människorna yvs, en över att ha fångat en hare, en annan en sardin i sitt nät, en tredje ett vildsvin, en fjärde björnar, en femte sarmater. Från sedlig synpunkt sett är de väl alla banditer".

Ur Marcus Aurelius "Självbetraktelser" 10: 10.

KONFISKATIONERNA I SKÅNELAND 1658-1659

Vad som kunde hända om inte svenske kungen fick den anbefallda trohetseden.

I samband med att Karl X Gustav i augusti 1658 bröt den nyligen ingångna freden, lät han behandla den skånska adeln som fiender, i den mån de ej svurit honom anbefalld trohetsed. De som fogade sig i diktatet var blott ett litet fåtal om ett tiotal personer. De övriga blev därför behandlade som Stockholmssystemets fiender. Under utomordentlig stränghet konfiskerades deras egendomar, spannmålen fördes till garnisonerna och deras lösegendom till fästningarna. Ingångna avtal och förpliktelser var nu glömda. Ändå var det bara några få månader sedan den svenske kungen skrev under på att invånarna i de annekterade östansundska landskapen "skole behålla deres godz och egendomb" . Det som skedde är dock inte särskilt förvånande med tanke på den planläggning som "svenskarna och deras hövdingar" hade, med avseende på att snarast möjligt överföra den skånska jorden på svenska händer.

Den 27 augusti 1658 fick sekreteraren Gustaf Hansson Taubenfelt kungligt uppdrag att leda de stundande konfiskationerna. Dessa inleddes med noggranna undersökningar om de konfiskationshotade godsens förråd, inventarier, lösören och kontanta medel. Av ordern framgick, att sätesgårdar med underlydande lantgods skulle beläggas med kvarstad.

Redan den 5 september kunde Taubenfelt i brev till kungen lämna redogörelser för betydande lösegendomar som då låg under inventering tillhöriga Mogens Rosenkrantz, Nils Krabbe, Nils Trolle, Knud Giedde, Kjeld Krag och Palle Urne. Bland den uppräknade lösegendomen nämns bland annat böcker hos Rosenkrantz och Krabbe. Hos den sistnämnde fanns det till och med en så ansevärd samling litteratur, att den uppgick till "ett skåp och tre tunnor", som var insatt i förvar hos bagarhustrun Agneta Erhartz i Malmö.

Det är slående detta svenskarnas intresse för böcker i härtagna länder, vilket kan följas genom hela deras krigshistoria runt Östersjön och här i Skåne upprepades det nu återigen.

Taubenfelt, som också ville ha sin del av kakan, utbad sig om kungens "donation" på Krabbes egendom samt på Ljungby gård; det nuvarande Trolle Ljungby gods, som vid den tiden tillhörde Christian Friis arvingar. På så sätt kom det sig att Taubenfelt fick dels Krabbes egendom och dels den 6 oktober 1658 Ljungby gård till kvarter så länge kriget varade. Den senare utfästelsen ändrade kungen ganska fort, kanske som tack för den nit Taubenfelt visade i sitt värv, ty redan den 1 november samma år övergick Ljungby gård i Taubenfelts ägo, genom ett öppet "donationsbrev"! Kanske ser det ut som en tanke, men vid samma tid fick Karl X Gustav, genom Taubenfelts förmedling, en värdefull vapensamling som beslagtogs hos Krabbe. - Hur var det nu vi sagt förut, jo, hand tvättar hand. Den ene skurken hjälper den andre.

Fru Karin Lykke på Snällaröd i Färingtofta socken var en annan person som råkade i onåd då hon inte velat foga sig i den anbefallda trohetseden. Därtill blev hon också misstänkt för att vara i maskopi med motståndarna till den nya regimen i Skåne och det var nog det värsta som kunde hända någon. Förutom hennes egna tillhörigheter, kom Taubenfelt över amiralen Henrik Bjelkes lösegendom och två kistor med böcker, som Bjelke lämnat i förvar hos fru Lykke. I enlighet med det kungliga diktatet övergick även dessa egendomar till "förtjänta svenskar".

Andra som i det inledande skedet råkade illa ut, var deltagarna i den så kallade Malmösammansvärjningen. Domarna, som kommer att behandlas i ett senare sammanhang, innebar att de dömda även fråndömdes sin egendom till svenska kronan. Den "svenska kronan" i sin tur, överlät med givmild hand, det sålunda erhållna godset, till generalauditören Benjamin Croneborg och assessorn Samuel Schillerfeldt i den så kallade kommissorialrätten i Malmö, som dömt de sammansvurna!

Löseegendomen delades så att Schillerfeldt fick Bartolomeus Mikkelsens och Croneborg fick Ove Thotts till Skabersjö lösegendomar, som fanns i Malmö. Gåvobrevet till Schillerfeldt är daterat den 10 december 1659 och den 30:e i samma månad mottog han "sitt" gods. Bland denna egendom fanns det böcker och handskrifter av stort värde, som ännu finns bevarade bland svenska samlingar. I Uppsala finns till exempel ett exemplar av Saxo i form av Baselupplagan från 1534 och i Kungliga Biblioteket en samling förordningar och domar från Fredrik II:s och Christian IV:s tid och därjämte släktböcker, som nu kan återfinnas i det svenska Riksarkivet, i biblioteken vid universiteten i Uppsala och Lund samt i landsarkivet i Lund.

Även Taubenfelts nitiske medarbetare, guvernementskamreren Johan Forssman, fick sin del av de rov man kom över genom denna aktion. Sålunda fick han bland annat den lösegendom, som fru Wibeke Thott deponerat hos rådmannen Jörgen Anckers i Malmö. Exemplet visar, att var och en som ställde upp i sådana sammanhang, eller hade turen att bli utsedd, också i mycket hög grad kom att berikas utan någon som helst kostnad för den "svenska kronan". Man tog helt enkelt det man ville ha och därmed fick den förlorande parten finna sig. Någon högre rätt att vädja till fanns inte. De utsatta var med andra ord rättslösa i sitt eget

land, trots att fredstraktaten stipulerade, att invånarna i de östansundska landskapen skulle få "blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier".

De Thottska godsen i Skåne var också eftertraktade. Eftersom släktmedlemmarna Thott vägrade den svenske kungen trohetsed föll det sig naturligt, att deras gods beslagtogs och lika naturligt, att de "donerades" till svenska officerare och ämbetsmän. Därav kom det sig att Barsebäck, som tillhörde Knud Thott, tillföll rikstygmästaren greve Erik Stenbock och att Tage Thotts stamgods Eriksholm gick över Gustaf Bielke. Vidare att Ove Thotts gods Markie tillföll greven Ludvig Lewenhaupt medan Thottgodset Månstorp gick över till svenske greven Clas Thott och Näs till Ebbe Sparre. Ove Thotts andra gods Skabersjö överlämnades till en överste Walter och slutligen Snogeholm och Werpinge till sekreteraren Giliusson Ehrenberg respektive greven och fältmarskalken Erik Dahlbergh.

- Men detta var bara en liten början av vad som skulle komma trots att Roskildetraktaten bland annat också föreskrev, "Att nu alt detta uthi ordh och gärning, som föreskrifvit står, skall och må begge sijdor tryggeligen, trooligen, uprichtligen och väl nu och i framtijden hållas och effterkommas - -". Kanske fäste man sig från svensk sida särskilt vid ordet "trooligen"?

Det gods svenskarna lade beslag på i Skåneland under krigsåren fördes till största delen "i säkerhet" till Stockholm. Men säkerheten var inte särskilt stor, ty vid slottsbranden 1697 gick stora delar till spillo. Här i denna "säkerhet" försvann för alltid en stor del av de rövade skånska medeltidsdokumenten och hela den stora bok- och arkivdel som tillhört Bosjökloster, så när som på ett par brev. Samma väg gick delar av Lunds domkyrkas arkiv, liksom andra skånska kyrko- och klosterarkiv. Det som räddades undan branden till en ny "säkerhet", bland annat en del skånska medeltids brev, fick sin förvaringsplats i greve Pehr Brahes hus vid Norrbro. Hur det nu var med den här så kallade "säkerheten" i svenskarnas huvudstad, så i vart fall omfattade den inte de bortrövade skånska bok- och arkivsamlingarna, ty i Pehr Brahes hus lämnades de att multna i ett kontor under en trappa! På så sätt försvann således stora delar oersättlig historia tillhörig det skånska folket, - försvann för alltid och det skedda går heller aldrig att reparera och något intresse härför torde inte, vare sig då eller nu, ha funnits, ty Skånelands folk skulle ju begåvas med en ny historia skriven av lejda svenskar i den storsvenska historiesammansvärjningens namn.